

Nr 50.

Ankom till riksdagens kansli den 1 juni 1944 kl. 5 em.

Utlåtande i anledning av väckt motion angående utredning om inrättande av en kyrklig högtidsdag i vårt land under höstens lopp.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 31, vilken behandlats av första lagutskottet, ha herrar *Mosesson* och *Nilson* i Eskilstuna hemställt, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t föreslå utredning, huruvida en kyrklig högtidsdag kunde inrättas i vårt land under höstens lopp, eventuellt på bekostnad av antalet helgdagar under förra hälften av året.

I fråga om de skäl, som ligga till grund för motionärernas hemställan, får utskottet hänvisa till motionen.

Utskottet har i den ordning § 46 riksdagsordningen föreskriver begärt yttranden över motionen från vetenskapsakademien, skolöverstyrelsen, domkapitlet i Uppsala ärkestift samt Linköpings, Lunds, Göteborgs och Stockholms stift. Därjämte har utskottet berett Svenska arbetsgivareföreningen, landsorganisationen i Sverige och Frikyrkliga samarbetskommittén tillfälle att yttra sig över motionen. De i anledning härav inkomna yttrandena ha såsom bilagor fogats vid detta utlåtande (Bil. A, C, D, F—L). Vetenskapsakademien har överlämnat ett yttrande av akademiens sakkunniga ledamöter professor emeritus Östen Bergstrand och professor Bertil Lindblad. (Bil. B.) Uppsala domkapitel har bifogat utdrag av domkapitlets i ärendet förda protokoll. (Bil. E.) Därjämte har De anställdas centralorganisation till utskottet inkommit med yttrande över motionen.

Det nuvarande antalet helgdagar i vårt land är bestämt genom *förordningen den 4 november 1772*. Av helgdagarna infalla vissa alltid å söndag, medan andra ej med nödvändighet eller aldrig infalla å söndag. Till den senare gruppen höra tio helgdagar, nämligen nyårsdagen, trettondagen, Marie bebådelsedag, långfredagen, annandag påsk, Kristi himmelfärdsdag, annandag pingst, midsommardagen, juldagen och annandag jul. Enligt *lag den 8 april 1938* skall vidare den 1 maj, då denna dag icke infaller å söndag eller helgdag, vara likställd med allmän helgdag. Den skall dock icke hava någon karaktär av kyrklig helgdag och bestämmelserna i strafflagen om brott å sabbat skola icke heller gälla.

Påskafton, midsommarafton och julafton äro enligt en vid 1935 års riksdag genomförd lagstiftning att likställa med allmänna helgdagar i fråga om beräkning av lagstadgad tid och enligt växel- och checklagen.

Såväl frågan om införande av nya helgdagar som spørsmålet om avskaffande av bestående helgdagar ha tidigare varit föremål för statsmakternas behandling. Den senare frågan har ofta sammankopplats med förslag om införande av vissa arbetsfria söckendagar. Förslag om en indragning av helgdagar ha behandlats och avslagits av 1878, 1910 och 1915 års kyrkomöten. I riksdagen ha motioner i dessa ämnen väckts vid upprepade tillfällen under 1800-talet och under 1900-talet bl. a. vid 1903 års riksdag och vid 1914 års tidigare riksdag. I nämnda vid 1903 års riksdag väckta motion (II: 20) yrkades, att trettondagens egenskap av helgdag måtte upphävas. Lagutskottet tillstyrkte bifall till motionen, men sex av dess ledamöter reserverade sig mot utskottets beslut. Motionen blev sedermera av båda kamrarna avslagen.

Frågan om införande av helgdagar utan kyrklig karaktär kom vid 1915 års riksdag under bedömning i anledning av en motion (II: 125), vari hemställdes att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag angående införande i vårt land av bestämmelser om helgdagar utan kyrklig karaktär i syfte att bereda särskilt den å kontor samt i handelsbutiker och fabriker sysselsatta delen av befolkningen tillfälle till vila och rekreation under den ljusa och varma årstiden. — Lagutskottet (utl. nr 24) gav sin anslutning till motionens syfte och erinrade i detta sammanhang, att alltjämt endast ett jämförelsevis ringa antal personer åtnjöte förmånen av semesterledighet. Därest med hänsyn till vissa betänkligheter av national- och privatekonomisk natur en ökning av de arbetsfria dagarnas antal icke läte sig genomföras, syntes det utskottet böra tagas under övervägande, huruvida icke nämnda syfte kunde nås genom att samtidigt med införandet av arbetsfria vardagar, förlagda till sommaren, avlysa ett par av de kyrkliga helgdagar, som infölle under en i rekreationshänseende mindre lämplig årstid. — På förslag av utskottet beslöt riksdagen härefter avlåta skrivelse till Kungl. Maj:t (nr 125) i huvudsaklig överensstämmelse med den i motionen gjorda hemställan.

Över riksdagens skrivelse avgåvos utlåtanden av åtskilliga myndigheter. Skrivelsen slutbehandlades sedermera, på sätt framgår i det följande, år 1931.

Frågan om införande av en ny kyrklig helgdag behandlades vid 1924 års riksdag i anledning av en motion (I: 20), vari yrkades, att riksdagen ville uttala sig för att allhelgonadagen måtte bliva en åt minnet av alla döda ägnad helgdag. Huruvida de dödas dag borde få blott borgerlig eller även kyrklig helgdagskaraktär, skulle enligt motionärens mening lämnas öppet för en eventuell utredning.

Motionen avslogs av riksdagen på hemställan av första lagutskottet, som i sitt utlåtande (nr 11) yttrade:

Med sitt förslag vill motionären vinna två syften, dels att bereda befolkningen ett välbehövt avbrott i vardagslivets enformighet även under den tid av året, då helgdagar nu saknas, och dels att få till stånd en åt minnet av alla döda ägnad dag. Beträffande det förstnämnda syftet överensstämmer motionen huvudsakligen med ovanberörda år 1915 väckta motion. Genom de då ifrågasatta arbetsfria dagarna, som skulle infalla under den varma och ljusa årstiden, synes emellertid detta syfte kunna bättre och fullständigare

tillgodoses än genom vad i förevarande motion föreslås. Med hänsyn härtill och då den i anledning av 1915 års motion avlåtna riksdagsskrivelsen för närvarande är på Kungl. Maj:ts prövning beroende, finner utskottet sig ej kunna tillstyrka någon åtgärd från riksdagens sida i nu berörda avseende. Vad åter angår det andra syftet, införandet av en åt alla döda ägnad dag, synes detta redan så till vida vara tillgodosett, att enligt ovan åberopade förordning av 1772 första söndagen i november skall firas såsom allhelgonadag.

Genom lag den 12 juni 1931 infördes i 5 § lagen den 29 juni 1912 om arbetarskydd en bestämmelse av innehåll, att åt arbetare, som utan avsevärt uppehåll användes till arbete året runt och varit anställd hos arbetsgivaren eller företaget någon längre tid, borde, i allmänhet under den varmare årstiden, beredas semesterledighet under minst fyra söckendagar, vilken ledighet i regel borde vara sammanhängande och förlagd i omedelbar anslutning till sön- eller helgdag. I den proposition (nr 40) till 1931 års riksdag, som låg till grund för denna lagändring, framhöll föredragande departementschefen, statsrådet Larsson, att genom den föreslagna bestämmelsen om arbetarsemester det syftemål, som legat till grund för 1915 års riksdagsskrivelse, syntes vara i väsentlig mån tillgodosett, varför han ej ansett vidare åtgärd böra vidtagas i anledning av skrivelsen.

Vid 1934 års riksdag hemställdes i en motion (II:298) om utredning angående införande i Sverige av motsvarighet till Englands »bank holidays» och Tysklands »Bankfeiertage». I anledning av motionen anhöll riksdagen i skrivelse (nr 134), att Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning rörande lämpligheten av en sådan ändring i gällande lagstiftning rörande bestämd tid för utförande av vissa rättshandlingar inom affärlivet, att hinder ej mötte att hålla bankerna stängda påskafton, midsommarafton och julafton, då dessa dagar infölle å söckendag, samt möjligen ytterligare någon helgfri dag i anslutning till söndag under den senare hälften av året.

I anledning av riksdagens skrivelse utarbetades en promemoria inom justitiedepartementet jämte utkast till bestämmelser i ämnet. Enligt dessa skulle dels i 72 § växellagen och 55 § checklagen införas stadganden, att påskafton, midsommarafton, andra lördagen i november och julafton vore likställda med allmän helgdag enligt sagda lagar, dels ock 2 § lagen om beräkning av lagstadgad tid så ändras, att vad där funnes stadgat om fatalietids infallande å söndag eller annan allmän helgdag komme att avse jämväl nyssnämnda fyra dagar. Över promemorian och lagutkastens avgåvos efter remiss utlåtanden av vissa myndigheter och sammanslutningar. Beträffande förslaget huvudgrunder gjorde sig delade meningar gällande. Tanken att genom en lagstiftning efter angivna linjer bereda möjlighet för införande av vissa arbetsfria dagar vann dock anslutning i flertalet utlåtanden. I fråga om valet av fridagar avgåvos gensagor huvudsakligen allenast mot förslaget att göra andra lördagen i november till fridag. I åtskilliga utlåtanden ifrågasattes, att i stället den 1 maj skulle erhålla karaktär av fridag.

Genom proposition (nr 127) framlades för 1935 års riksdag förslag om de i nyssnämnda promemoria omförmälda ändringarna i växel- och checkla-

garna samt lagen om beräkning av lagstadgad tid, dock endast såvitt angick påskafton, midsommarafton och julafton. I det vid propositionen fogade statsrådsprotokollet uttalade dåvarande chefen för justitiedepartementet, statsrådet Schlyter, att då den föreslagna lagstiftningen inskränkts till att avse påskafton, midsommarafton och julafton, indragning av någon av de nuvarande allmänna helgdagarna icke ansåges motiverad. De i propositionen framlagda förslagen godkändes på andra lagutskottets hemställan (utl. nr 21) av riksdagen.

I en under hösten 1937 inom socialdepartementet upprättad »promemoria angående införande av lagbestämmelser rörande den 1 maj såsom arbetsfri dag» anfördes, att enär den 1 maj redan i mycket stor utsträckning vore arbetsfri, anledning icke syntes föreligga att i då förevarande sammanhang upptaga till övervägande frågan om indragning av någon av de nuvarande allmänna helgdagarna. I utlåtanden över promemorian framställde kommerskollegium och åtta handelskamrar, vattenfallsstyrelsen, Svenska bankföreningen, Svenska arbetsgivareföreningen och Sveriges industriförbund förslag eller ifrågasatte, att någon helgdag — i första hand trettondagen, Marie bebådelsedag eller Kristi himmelsfärdsdag — skulle indragas eller att spörsmålet därom skulle tagas under omprövning.

Genom proposition (nr 93) till 1938 års riksdag framlades förslag till lag om den 1 majs likställande i vissa hänseenden med allmän helgdag. I det vid propositionen fogade statsrådsprotokollet anförde dåvarande chefen för socialdepartementet, statsrådet Möller, att han stödde sig på det förhållandet, att den 1 maj redan då i avsevärd utsträckning vore arbetsfri, då han anså sig kunna förklara, att legaliserandet av denna dag såsom likställd med allmän helgdag icke såsom compensation påkallade indragning av någon av de s. k. lätthelgdagarna. Sistnämnda spörsmål syntes honom vara av den natur, att, därest det skulle upptagas, detta borde ske i annat sammanhang. Att på sätt i några yttranden föreslagits uppskjuta det föreliggande spörsmålet i avvaktan å en kalenderreform, om vars öden man för närvarande icke torde hava möjlighet att med någon grad av bestämdhet uttala sig, syntes honom icke böra ifrågakomma.

I anledning av nyssnämnda proposition väcktes en motion, II: 365, i vilken yrkades, att riksdagen icke måtte bifalla propositionen med mindre samtidigt sådan lagändring genomfördes, att Marie bebådelsedag upphörde att vara helgdag.

Andra lagutskottet, som i ett sammanhang behandlade propositionen och de i anledning därav väckta motionerna, hemställde i sitt över dem avgivna utlåtande (nr 27), att propositionen icke måtte bifallas och att motionen II: 365, i den mån den icke blivit besvarad genom vad utskottet sålunda hemställt, icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Riksdagen biföll emellertid propositionen.

1936 års semestersakkunniga meddelade i sitt betänkande med förslag till lag om semester (SOU 1937: 49), att representanter för vissa arbetsgivar-

organisationer vid överläggningar med de sakkunniga angående tillämpningen av den föreslagna semesterlagstiftningen inom olika näringsområden som ett önskemål uttalat, att vissa av de nuvarande helgdagarna borde avskaffas. De helgdagar, som man därvid främst haft i åtanke, vore trettondagen, Marie bebådelsedag, annandag påsk, Kristi himmelfärdsdag och annandag pingst. Det hade anförts, att en dylik reform i viss utsträckning skulle kompensera industrien för den ökade belastning, som den lagstadgade semestern om tolv arbetsdagar komme att innebära. De sakkunniga framhöllo för egen del, att en lagstiftning om avskaffande av vissa helgdagar naturligtvis förutsatte en särskild utredning, varvid hänsyn måste tagas till faktorer av religiös och psykologisk natur.

Förslag till lag om semester förelades 1938 års riksdag genom propositionen nr 286. I det vid propositionen fogade statsrådsprotokollet framhöll föredragande departementschefen, statsrådet Möller, att frågan om borttagande av vissa helgdagar för sin lösning krävde en längre tids utredning med hänsynstagande till skilda faktorer och att ett sådant borttagande krävde medverkan av kyrkomötet. Skäl syntes icke förefinnas att låta en lagstiftning om semester avvakta lösandet av den nu berörda frågan.

I anledning av sistnämnda proposition väcktes en motion, II: 491, i vilken hemställdes, att riksdagen hos Kungl. Maj:t måtte anhålla, att skyndsamt utredning verkställdes i fråga om en kalenderreform i syfte att minska antalet av de nuvarande helgdagarna.

Andra lagutskottet uttalade i sitt utlåtande nr 58, att den i motionen behandlade frågan otvivelaktigt vore förtjänt av uppmärksamhet. Då det emellertid icke kunde anses lämpligt att i det förevarande sammanhanget upptaga frågan till närmare undersökning, ansåg utskottet skäl icke föreligga för riksdagen att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning i ämnet. Utskottet avstyrkte därför bifall till motionen.

Riksdagen godkände efter sammanjämkning utskottets utlåtande.

I en vid 1939 års riksdag väckt motion (II: 46) yrkades, att riksdagen måtte besluta utredning angående »sådan ändring av kalenderreformen, att vissa enkla helgdagar indragas och utbytas mot ledighetsdagar i anslutning till söndagar under andra halvåret».

I sitt i ärendet avgivna utlåtande (nr 5) anförde andra lagutskottet.

Hänsyn till religiös uppfattning och gammal sed kräver givetvis, att varsamhet iakttages vid prövningen av förslag om avlysande av vissa kyrkliga helgdagar. Alltjämt torde den övervägande stämningen bland kyrkofolket i vårt land vara för ett bevarande av de nuvarande helgdagarna. Ett utbyte av några av dessa mot andra ledighetsdagar synes därför böra ifrågakomma endast om starka skäl kunna åberopas till stöd för en sådan åtgärd.

Enligt utskottets mening hava skälen för en flyttning av de åsyftade fridagarna till annan årstid efter genomförandet av semesterreformen till väsentlig grad förlorat i styrka. Ur vissa industriers synpunkt kan givetvis en ändrad förläggning av ifrågavarande ledighetsdagar synas innebära en fördel. Därvid är dock att märka, att vissa av de s. k. lätthelgdagarna för närvarande stundom infalla på en söndag och att ett utbyte av dessa mot arbetsfria lördagar för dylika fall skulle medföra en minskning av antalet arbetsdagar. En

flyttning av vissa ledighetsdagar till senare halvåret på sätt motionären ifrågasatt skulle vidare kunna vålla avbräck för jordbruket.

Utskottet hemställde, att motionen icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda. Motionen blev därefter av båda kamrarna avslagen.

I våra nordiska grannländer förekomma helgdagar i ungefär samma utsträckning som i vårt land. I *Danmark* finnas följande nio helgdagar, vilka icke med nödvändighet eller aldrig infalla å söndag, nämligen nyårsdagen, skärtorsdagen, långfredagen, annandag påsk, en botdag omkring fyra veckor efter påsk, Kristi himmelfärdsdag, annandag pingst, juldagen och annandag jul. 'Grundlovsdagen' — den 5 juni — är dessutom i vissa hänseenden likställd med helgdag. Den 1 maj är icke helgdag enligt lag men har likväl i stor utsträckning kommit att bliva en arbetsfri dag.

I *Norge* utgöras de helgdagar, vilka ej med nödvändighet eller aldrig infalla å söndag, av nyårsdagen, skärtorsdagen, långfredagen, annandag påsk, Kristi himmelfärdsdag, annandag pingst, en botdag, som infaller fredagen före allhelgonadagen, juldagen och annandag jul. Den norska nationaldagen — den 17 maj — skall i växel- och chekrättsligt hänseende anses som helgdag. Beträffande den 1 maj, som icke är en allmän helgdag, gäller att de särskilda kommunerna kunna bestämma att den skall vara fridag. Så sker också i stor omfattning.

Finland har samma kyrkliga helgdagar som Sverige och även den 1 maj är från och med år 1944 likställd med allmän helgdag. 'Självständighetsdagen', den 6 december, är också i vissa avseenden likställd med allmän helgdag.

Utskottet. De tio kyrkliga helgdagar i Sverige, som ej äro fixerade till söndagar — fyra av dem kunna överhuvud icke infalla på en söndag — firas alla liksom den 1 maj under halvåret jul—midsommar. Under det andra halvåret förekommer däremot icke någon helgdag. Med hänsyn härtill finna motionärerna en jämnare fördelning vara både ur religiös och social synpunkt önskvärd och föreslå inrättande av en helgdag på hösten, eventuellt på bekostnad av antalet helgdagar under förra hälften av året

Synpunkten att höstens enformighet borde avbrytas med en extra fridag har dryftats tidigare i samband med införandet av s. k. bankfridagar. Såsom framgår av utskottets här ovan lämnade redogörelse anhöll 1934 års riksdag i skrivelse till Kungl. Maj:t om utredning rörande lämpligheten av en sådan ändring i gällande lagstiftning rörande bestämd tid för utförande av vissa rättshandlingar inom affärlivet, att hinder ej mötte att hålla bankerna stängda påskafton, midsommarafton och julafton, då dessa dagar infölle å söckendag, samt möjligen ytterligare någon helgfri dag i anslutning till söndag under den senare hälften av året. I den i anledning av riksdagens skrivelse inom justitiedepartementet utarbetade promemorian föreslogs också att förutom nämnda helgdagsaftnar andra lördagen i november i ifrågavarande avseenden skulle likställas med allmän helgdag. I sistnämnda del möt-

te förslaget dock motstånd och upptogs icke heller i den proposition i ämnet, som förelades 1935 års riksdag. Tanken på någon arbetsfri dag under hösten återkom emellertid i den ovan omnämnda motionen vid 1939 års riksdag, i vilken yrkades att vissa helgdagar skulle indragas och utbytas mot ledighetsdagar i anslutning till söndagar under andra halvåret. Även i flera av de utlåtanden som avgivits till utskottet i anledning av nu förevarande motion har man anslutit sig till den i motionen uttalade tanken, att de långa och mörka höstveckorna kräva ett annat avbrott än det söndagarna ge. Men bland dem som tillstyrka inrättandet av en ny allmän fridag på hösten äro meningarna delade därom, huruvida den bör hava kyrklig karaktär eller icke.

Mot förslaget att införa en ny helgdag hava olika invändningar rests. Ur nationalekonomisk synpunkt har inväntats att införande av ytterligare en helgdag skulle innebära en produktionsinskränkning och en ny belastning av landets näringsliv, som skulle kunna ställa detta i ett sämre läge i förhållande till andra länder. Sett ur denna synpunkt borde därför införandet av en helgdag på hösten kompenseras genom indragning av någon helgdag under det första halvåret. Även för den enskilde har införandet av en helgdag ekonomiska konsekvenser, för en dag- eller timavlönad arbetare en inkomstminskning, som han måhända icke anser sig hava råd till. Här möta svårlösta frågor, vilka måste närmare övervägas före ett beslut om införande av en ny fridag. Om ett beaktande av de ekonomiska synpunkterna skulle leda till att en ny helgdag på hösten måste kompenseras genom avskaffande av en helgdag under förra halvåret, kunna nya invändningar resas mot förslaget främst ur kyrklig synpunkt. Här må erinras om den traditionsbundna karaktär de gamla helgdagarna äga. Vissa kyrkliga myndigheter ha också ansett att ett avlysande av en av dessa helgdagar skulle medföra så stora nackdelar, att de skulle uppväga fördelarna av den föreslagna nya helgdagen. Uppsala domkapitel har även erinrat om den praktiska olägenheten av en ändring av helgdagarna, att en sådan måste medföra ändringar i kyrkohandbok och evangeliebok, vilka så nyligen som år 1942 blivit fastställda av Kungl. Maj:t.

Även om dessa invändningar mot förslaget om en ny helgdag på hösten ej kunna fränkännas betydelse, anser utskottet dock att de skäl som anförts för en allmän högtidsdag under senare halvåret äro av sådan styrka att frågan bör göras till föremål för en utredning

Beträffande spörsmålet om vilken tid på hösten som bör väljas för den nya högtidsdagen kunna olika synpunkter anföras. Motionärerna ha föreslagit lördagen före den första söndagen i november. Häremot har inväntats att denna årstid i allmänhet föga lämpar sig för friluftsliv och utflykter, och att en fridag under denna tid därför ur rekreationssynpunkt icke skulle hava samma värde som en dag tidigare under hösten. Mot denna synpunkt har åter anförts att rekreation kan ernås på annat sätt än genom friluftsliv. Ur lantbrukets synpunkt är det av vikt, att helgdagen icke inträffar förrän skördarbetet är avslutat, något som i olika delar av landet sker vid olika tidpunkter. Detta har emellertid icke ansetts behöva utesluta tanken att den

nya högtidsdagen skulle kunna anordnas såsom en skördens dag. I detta sammanhang kan förtjäna erinras om de fridagar i slutet av oktober, till vilka tjänare voro berättigade enligt den år 1926 upphävida legostadgan. Uppenbarligen blir det för bestämmande av tidpunkten för den nya högtidsdagen av betydelse, vilket firningsämne man vill uppställa för densamma. I detta avseende gäller det främst att taga ställning till frågan, huruvida den föreslagna högtidsdagen skall erhålla kyrklig karaktär eller ej.

Beträffande denna fråga ha även bland de av utskottet hörda kyrkliga myndigheterna rått delade meningar. Flertalet har visserligen tillstyrkt motionärernas förslag i denna del, men andra ha icke varit främmande för tanken, att dagen kunde bliva en arbetsfri vardag. Det har också gjorts gällande — av domkapitlet i Göteborg — att åtgärd i motionens syfte icke syntts påkallad av kyrkliga intressen. I övriga yttranden har icke tagits ställning till denna fråga. Landsorganisationen har dock uttalat, att den ifrågasatta utredningen icke borde bindas vid direktiv om att dagen skulle ha kyrklig karaktär.

Även inom utskottet ha rått olika meningar, huruvida en arbetsfri dag på hösten borde erhålla kyrklig karaktär eller ej. Det har härvid anförts att en kyrklig helgdag måste grundas på en religiös tradition och att det därför skulle vara något artificiellt att nu skapa en helgdag, vartill någon traditionsmässig förutsättning saknas. Det har vidare gjorts gällande, att de kyrkliga intressena blivit tillräckligt tillgodosedda genom det stora antalet helgdagar som redan finnas i vårt land. Häremot har åter framhållits, att det för dem, som icke äro kyrkligt intresserade, ej kan medföra någon olägenhet att dagen erhåller kyrklig karaktär. För många i vårt land skulle det däremot kunna kännas stötande, om en av de nuvarande helgdagarna avskaffades och ersattes med en arbetsfri vardag. Av stor vikt vore att en ny högtidsdag erhåller ett innehåll genom anknytning till något religiöst eller nationellt ämne. Inom utskottet har den meningen framförts, att därest den nya helgdagen skall trädas i utbyte mot en kyrklig helgdag den också bör erhålla kyrklig karaktär. Utskottet vill på nuvarande stadium icke taga slutlig ståndpunkt till denna fråga, utan torde densamma böra bliva föremål för en förutsättningslös utredning. Till följd härav anser sig utskottet icke heller böra ingå på den i motionen och yttrandena dryftade frågan om vilket religiöst firningsämne som bör väljas för en eventuell helgdag.

I likhet med motionärerna anser utskottet under alla förhållanden, att en eventuell ny högtidsdag bör förläggas intill en söndag. De fördelar som äro förbundna med en sådan ordning ligga i öppen dag.

För att i någon mån tillmötesgå framkomna önskemål att arbetsveckorna ej måtte för mycket splittras av sådana helgdagar, som infalla eller kunna infalla utan anslutning till en söndag, synes det i detta sammanhang förtjänt att, såsom alternativ till indragning av en helgdag på våren, övervägas, huruvida icke några av dessa helgdagar, t. ex. Marie bebådelsedag och Kristi himmelfärdsdag, alltid skulle kunna förläggas till en lördag eller måndag, varigenom samtidigt deras värde för allmänheten som fridag skulle ökas. Beträf-

fande midsommardagen synes det icke uteslutet att tänka sig densamma förlagd i anslutning till en söndag, nämligen till första lördagen efter den 20 juni. Även denna fråga torde därför böra ingå i den av utskottet förordade utredningen.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen i anledning av förevarande motion, II: 31, måtte hos Kungl. Maj:t anhålla att Kungl. Maj:t ville låta verkställa en förutsättningslös utredning, huruvida en allmän högtidsdag med eller utan kyrklig karaktär kan inrättas under höstens lopp, samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kan föranleda.

Stockholm den 1 juni 1944.

På första lagutskottets vägnar:

K. SCHLYTER.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit

från första kammaren: herrar *Schlyter, Gärde, Wagnsson, Karl Emil Johanson, Branting, Westman, Karl Johan Olsson* och *Siljeström*;

från andra kammaren: herrar *Lindqvist, Hedlund* i Östersund, *Werner, Olsson* i Mellerud, *Berg, Björling, Lindberg* och *Sundqvist*.

Bilaga A.

KUNGL. SVENSKA
VETENSKAPSAKADEMIEN

Till riksdagens första lagutskott.

I skrivelse den 11 februari 1944 har Kungl. Maj:t anbefallt vetenskapsakademien att till riksdagens första lagutskott inkomma med utlåtande i anledning av en vid innevarande riksdag väckt motion (nr 31 i andra kammaren) av herrar Mosesson och Nilson i Eskilstuna angående utredning om inrättande av en kyrklig högtidsdag i vårt land under höstens lopp.

Under åberopande av bilagda yttrande av akademiens sakkunniga ledamöter professor emeritus Östen Bergstrand och professor Bertil Lindblad får akademien anföra, att den finner förslaget om inrättandet av en kyrklig högtidsdag under höstens lopp på sätt motionärerna föreslagit berättigat.

Om ökningen i antalet arbetsfria dagar bör kompenseras genom indragning av en helgdag under våren, anser akademien den av motionärerna framförda meningen övertygande, att i första hand bör övervägas, om Marie Bebildsedag kan utgå såsom helgdag.

Stockholm den 26 februari 1944.

På kungl. vetenskapsakademiens vägnar:

ARNE WESTGREN.

Akademiens ständige sekreterare.

*Bilaga B.**Till kungl. vetenskapsakademien.*

Undertecknade, som fått i uppdrag att avgiva yttrande med anledning av kungl. remiss beträffande motion i andra kammaren av herrar Mosesson och Nilson i Eskilstuna angående utredning om inrättande av en kyrklig högtidsdag i vårt land under höstens lopp, få härmed i denna angelägenhet vördsamt anföra följande.

Önskemålet om en jämnare fördelning av helgdagar under året är utan tvivel berättigat, och förslaget är ett steg i denna riktning. Mot förslaget att låta Alla Helgons dag firas såsom kyrklig helgdag lördagen före den första söndagen i november, i stället för att enligt nuvarande ordning firas på första söndagen i november, ha vi intet att erinra. Då såväl enligt den föreslagna ordningen som enligt den nuvarande Alla Helgons dag kommer att falla på olika datum under olika år, finnes intet skäl att i detta sammanhang ändra den nuvarande namnlängden. Vi anse alltså, att den 1 november fortfarande bör bära namnet Allhelgonadagen.

Om ökningen i antalet arbetsfria dagar bör kompenseras genom indragning av en helgdag under våren, anse vi den av motionärerna framförda me-

ningen övertygande, att i första hand bör övervägas, om Marie Bebdelse-
dag kan utgå såsom helgdag.

Uppsala och Saltsjöbaden den 17 februari 1944.

ÖSTEN BERGSTRAND.

BERTIL LINDBLAD.

Bilaga C.

KUNGL. SKOLÖVERSTYRELSEN

Till riksdagens första lagutskott.

Sedan Kungl. Maj:t den 11 februari 1944 anbefallt kungl. skolöverstyrelsen att till eder inkomma med yttrande beträffande motion av herrar Moseson och Nilson i Eskilstuna (1944: II: 31) om utredning angående inrättande av en kyrklig högtidsdag i vårt land under höstens lopp, får överstyrelsen uttala, att överstyrelsen för sin del icke har något att erinra mot att sagda utredning kommer till stånd. Ur skolarbetets synpunkt har det föga betydelse, om en helgdag införes under arbetsårets lopp eller om en sådan, införd under höstterminen, kompenseras av motsvarande minskning med en helgdag under vårterminen, enär möjlighet finnes att vid behov balansera förhållandet genom indragning eller förflyttning av någon allmän lovdag.

Stockholm den 21 februari 1944.

OTTO HOLMDAHL.

Alice Quensel.

Nils Söderbäck.

Bilaga D.

UPPSALA DOMKAPITEL

Till riksdagens första lagutskott.

Genom nådig remiss den 11 februari 1944 har domkapitlet anbefallts avgiva samt senast den 1 instundande mars till riksdagens första lagutskott inkomma med utlåtande i anledning av vid innevarande års riksdag av herrar Moseson och Nilson i Eskilstuna väckt motion om »utredning huruvida en kyrklig högtidsdag kunde inrättas i vårt land under höstens lopp, eventuellt på bekostnad av antalet helgdagar under förra hälften av året».

I anledning härav får domkapitlet i ärendet anföra följande.

Motionärernas syfte att under senare hälften av året söka få till stånd ett annat avbrott under de långa och mörka höstveckorna än det de ordinarie söndagarna ge finner domkapitlet i och för sig väl värt beaktande.

Domkapitlet vill emellertid mycket bestämt uttala sig mot det i motionen framställda förslaget att såsom kompensation för den ifrågasatta nya helgdagen eventuellt indraga någon av kyrkans hittillsvarande helgdagar, t. ex.

Marie bebådelses dag. Därest motionen skulle vinna riksdagens beaktande och den begärda utredningen i ärendet sålunda komma till stånd, lära de skäl, som ur kyrklig synpunkt tala mot ett dylikt byte, närmare komma att utvecklas. Domkapitlet förutsätter nämligen, att jämväl svenska kyrkan kommer att bliva representerad i den kommitté, som kan få uppdraget att verkställa ifrågavarande utredning. Domkapitlet anser sig nu blott böra erinra om den praktiska olägenhet, som en ändring av de gamla helgdagarna skulle medföra, den nämligen, att varje sådan ändring måste medföra ändringar jämväl i kyrkohandbok och evangeliebok, vilka så sent som år 1942 blivit fastställda av Konungen. Då evangelieboken och utdrag ur kyrkohandboken i regel äro infogade i psalmboken, skulle en omändring jämväl i psalmboken vara påfordrad.

Domkapitlet, som under alla förhållanden avstyrker borttagandet av någon av årets hittillsvarande helgdagar, har däremot icke något att erinra mot förslaget att den 1 november, den gamla Allhelgonadagen, åter tillerkännes sin karaktär av helgdag, en karaktär som dagen bibehöll i svenska kyrkan fram till år 1772 (med bortseende från ett mindre avbrott på 1740-talet). Goda skäl kunna anföras för en dylik återgång. Men det bör då endast vara fråga om den verkliga Allhelgonadagen, på dess fixerade plats i årskalendern och med dess kyrkligt traditionella firningsämne (»alla helgons dag», varemot 2 november förut firades såsom »alla själars dag»).

Domkapitlet vill däremot avgjort avstyrka det i motionen framställda förslaget, att den nya helgdagen skulle förläggas till lördagen närmast före den första söndagen i november. En dylik anordning vore ur kyrklig synpunkt i mer än ett avseende olämplig.

Därest en eventuell utredning i ärendet komme att visa, att det ur näringslivets synpunkt vore synnerligen angeläget, att den nya dagen förlades omedelbart intill söndag, torde man böra undersöka lämpligheten av att i stället för en ny helgdag införa en arbetsfri vardag på hösten, motsvarande den 1 maj och korresponderande med denna. Denna nya arbetsfria vardag skulle lämpligast kunna förläggas till *måndagen* efter första söndagen i november.

Domkapitlet vill slutligen framhålla, att ett definitivt avgörande av frågan om en kyrklig högtidsdags införande resp. slopande icke torde kunna träffas med mindre kyrkomötets mening inhämtats.

I anseende till vid ärendets behandling uppkomna skiljaktiga meningar bifogas utdrag av domkapitlets i ärendet förda protokoll.

Uppsala den 25 februari 1944.

På domkapitlets vägnar:

ERLING EIDEM.

Allan Tham.

Bilaga E.

Utdrag av Uppsala domkapitels protokoll den 25 februari 1944.

§ 24.

Genom nådig remiss den 11 februari 1944 hade domkapitlet anbefallts avgiva samt senast den 1 instundande mars till riksdagens första lagutskott

inkomma med utlåtande i anledning av en vid innevarande års riksdag av herrar Mosesson och Nilson i Eskilstuna väckt motion om utredning huruvida en kyrklig högtidsdag kunde inrättas i vårt land under höstens lopp eventuellt på bekostnad av antalet helgdagar under förra hälften av året.

Efter föredragning av detta ärende, däri professorn i praktisk teologi vid härvarande universitet Dick Helander på domkapitlets uppdrag avgivit yttrande, beslöt domkapitlets majoritet bestående av ärkebiskopen samt herrar Nyström, Larsson och Widengren avgiva det utlåtande i ämnet som av registraturet inhämtas.

Avvikande mening anmäldes av herrar Edling och Ljunggren, vilka avstyrkte den ifrågasatta utredningen, ävensom av domprosten Anderberg, vilken anförde:

»Den föreliggande motionens syfte synes mig bäst kunna ernås genom en återgång till den intill 1772 gällande ordningen med Allhelgonadagen firad 1 november som särskild kyrklig högtidsdag.

Jag förordar sålunda att utredning i ämnet kommer till stånd dock med den begränsning att densamma må avse — utan någon ändring i övrigt av kyrkans år — allenast frågan om att förläna den 1 november — Allhelgonadagen — den karaktär av särskild kyrklig högtidsdag, den en gång haft.»

Ur protokollet:

Allan Tham.

Bilaga F.

LINKÖPINGS DOMKAPITEL

Till riksdagens första lagutskott.

Genom remiss på nådigste befallning den 11 februari 1944 har domkapitlet förelagts att till riksdagens första lagutskott inkomma med utlåtande över motion nr 31 i andra kammaren angående utredning om inrättande av en kyrklig högtidsdag i vårt land under höstens lopp.

Till åttlydnad härav får domkapitlet anföra följande.

Domkapitlet delar motionärernas uppfattning om önskvärdheten av en extra helgdag under kyrkoårets senare hälft liksom tanken att den bör anordnas så att den jämte påföljande söndag bildar en dubbelhelg. Allhelgonadagen, vars betydelse som kyrklig högtidsdag under senare tid synes ha vuxit år från år, lämpar sig onekligen bäst som dominant i denna nya dubbelhelg.

Införandet av en ny helgdag torde böra föranleda motsvarande indragning under kyrkoårets festliga del. Från kyrkligt håll har framhållits, att annandag pingst i sådant fall synes vara den ur kyrklig synpunkt mest umbärliga av nu firade helgdagar. Man synes härvid ha förbisett en icke oväsentlig svårighet. Säkert önskar ingen, att den gamla evangelietexten på denna dag, Joh. 3: 16—21, som rymmer ett av Nya Testamentets viktigaste kärnord: »Så älskade Gud världen», skulle helt försvinna ur vår perikopserie. Man torde väl alltså ha förutsatt att den skulle flyttas till någon lämplig söndag. Det betyder att en ändring måste vidtagas i den evangeliebok, som helt nyss stadfäst, vilket med säkerhet skulle väcka rätt stark irritation bland kyrkofolket. Man önskar nu allmänt, att för någon tid få ha psalmbok och evangeliebok fredade för nya ingrepp. För övrigt komme det säkert att ur andra

synpunkter resas ett starkt motstånd mot tanken att indraga denna dubbelhelg under årets vackraste tid.

Flyttning av Kristi Himmelfärdsdag till sjätte söndagen efter Påsk, vilket möjligen i vissa trakter vore ur jordbrukets synpunkt önskvärt, måste domkapitlet bestämt motsätta sig, då det innebär ett alltför starkt ingrepp i kyrkoårets ur uppenbarelsehistorien framvuxna ordning och då dagen som särskild helgdag har starkt fäste i det nutida kyrkliga medvetandet.

Den lyckligaste utvägen att kompensera den nya helgdagen finner domkapitlet vara, att förändra Marie Bebådelsedags ställning så att den liksom Kyndelsmässodagen komme att firas på söndag. En total indragning av denna högtidsdag kan domkapitlet för sin del icke förorda. Att den som motionärerna framhållit med sin ljusa ton bryter passionstidens stämning skapar icke en dissonans utan rikare harmoni i kyrkoårets ordning. Domkapitlet föreslår därför att därest en ny helgdag införes på hösten Marie Bebådelsedag firas på söndag enligt följande regel: Marie Bebådelsedag firas på den söndag, som infaller närmast efter den 25 mars, dock att därest denna söndag skulle vara Påskdag eller Palmsöndag, Bebådelsedagen i stället firas å femte söndagen i fastan. Härigenom skulle Bebådelsedagen i allmänhet komma att uttränga texterna på femte söndagen i fastan, vilket ur kyrklig synpunkt kan sägas medföra minsta olägenheten. Det mindre önskvärda fallet att Bebådelsedagen uttränger Midfastosöndagens texter inträffar endast då Påsken infaller senare än 12 april. På detta sätt behövde ingen ändring vidtagas i fråga om texterna i vår evangeliebok.

I ärendets handläggning hava deltagit undertecknad biskop, föredragande, domprosten Hammers, lektor Witt, kontraktsprosten Meurling, kontraktsprosten Dahlquist samt godsägaren Hedborg.

Linköping den 23 februari 1944.

På domkapitlets vägnar:

TOR ANDRÆ.

Torsten Caap.

Bilaga G.

LUNDS DOMKAPITEL

Till riksdagens första lagutskott.

Till åttlydnad av Kungl. Maj:ts anmodan den 11 februari 1944 att avgiva yttrande över en vid innevarande riksdag väckt motion nr 31 i andra kammaren angående utredning om inrättande av en kyrklig högtidsdag i vårt land under höstens lopp får domkapitlet i Lund anföra följande.

Domkapitlet vill icke ställa sig avvisande mot införandet av en helgdag på hösten. Åtskilliga skäl kunna tala för att göra denna del av kyrkoåret rikare. Motionärerna föreslå i detta syfte att Alla Helgons dag skall bliva en särskild helgdag. De sammanställa därvid denna kyrkliga högtidsdag med den inom en del kyrkor iakttagna Alla själars dag, varvid de bortgångna ihågkommas och gravarna smyckas. Nu är det visserligen möjligt att på åsyftat sätt sammansmälta Alla Helgons dag och Alla själars dag. Men en dylik sammansmältning kräver noggrant eftertänkande. Kyrkoåret är fast uppbyggt och dess struktur sådan, att tillfälliga ingrepp icke äro tillrädliga.

Då motionärerna utgå från den antagligen riktiga förutsättningen, att med hänsyn till nationens arbetsliv den nya helgdagen på hösten icke kan införas med mindre att en helgdag under förra delen av kyrkoåret utgår, ha de föreslagit att Marie Bebådelsedag skall försvinna. Kyrkoårets fasta struktur gör sig emellertid här gällande. Det torde icke vara riktigt att låta Marie Bebådelsedag utgå med bibehållande av Marie Kyrkogångsdag eller Kyndelsmässodagen, som nu firas på en söndag. Den förra dagen har en betydligt fastare och starkare ställning än den senare. Att låta dessa bägge Mariadagar försvinna ha icke motionärerna satt i fråga. Alltså måste Marie Bebådelsedag bibehållas, och det kan ske genom att också den komme att firas på en söndag. En dylik möjlighet föreligger. Men tilltalande är det icke att bryta fastlagssöndagarnas rad. Vidare måste man tillse, att när påsken någon gång infaller tidigt Marie Bebådelsedag icke uttränger t. ex. Palmsöndagen. Det som nu har anförts visar hur vanskligt det är att fingra på det av traditionen helgade konstverk i tiden, som kyrkoåret utgör.

Från kyrklig synpunkt vore det utan tvekel att föredraga, att någon av annandagarna finge försvinna. Annandag Jul kan dock icke komma i fråga, men Annandag Påsk och Annandag Pingst, särskilt den sistnämnda helgdagen, vore att tänka på. Emellertid torde den allmänna opinionen icke bliva tillfredsställd med en dylik reform.

Jultiden har många helgdagar. Men motionärerna själva ha dragit sig för att röra vid Trettondedagen, och man förstår lätt skälen härtill. Kyrkoårets fasta byggnad träder här åter i dagen. Det vore tänkbart att Trettondedagen firades på en söndag, söndagen efter nyår. Men skulle en dylik ändring, nu icke ifrågasatt, vidtagas måste Trettondedagen byta namn, och man måste tillse, att det viktiga ämne, som är knutet vid söndagen efter nyår, nämligen dopet, överfördes till någon annan av kyrkoårets söndagar.

Domkapitlet vill på frågans nuvarande läge icke taga definitiv ståndpunkt, utan inskränker sig till att förklara, att det icke vill motsätta sig en ingående utredning av densamma.

Lunds domkapitel den 16 februari 1944.

Å domkapitlets vägnar:

EDV. RODHE.

A. Neuman.

Bilaga H.

DOMKAPITLET I GÖTEBORG

Till riksdagens första lagutskott.

Genom nådig remiss den 11 innevarande februari har domkapitlet i Göteborg anbefallts, att till Eder inkomma med utlåtande över vid innevarande års riksdag väckt motion nr 31 i andra kammaren angående utredning om inrättande av en kyrklig högtidsdag i vårt land under höstens lopp.

På grund härav får domkapitlet i ärendet anföra följande.

Domkapitlet vill först framhålla, att åtgärd i motionens syfte icke synes domkapitlet påkallad av kyrkliga intressen. Det kan ifrågasättas om denna sak är så angelägen. Ett avstyrkande av förslaget ligger därför nära till hands. Men skulle motionen vinna beaktande, vill domkapitlet såsom sin

mening uttala, att första lördagen i november icke bör göras till helgdag i kyrklig mening utan att denna dag bör få samma karaktär av arbetsfri dag som nu första maj, och Alla Helgons dag alltså firas på första söndagen i november. Genom en sådan anordning tillgodoses önskemålet med två arbetsfria dagar i följd på hösten och den nuvarande ordningen med Alla Helgons dag kan bestå. Intet lär då hindra, att allhelgonaafton firas med någon aftongudstjänst eller vesper.

Då det förutsättes, att motionens syfte icke kan förverkligas utan att en helgdag under förra delen av kyrkoåret indrages, vill domkapitlet framhålla, att en sådan indragning närmast synes böra gå ut över Marie Bebådelsedag. Trettondagen bör icke ifrågakomma, då denna dag har en synnerligen stark ställning i det kyrkliga medvetandet och jämte tredje böndagen blivit en missionens dag framför andra. I de svenska kyrkoförsamlingarna upptages då kollekt till Svenska Kyrkans mission bland icke kristna folk, en ytterst betydelsefull kollekt, som omfattas med stort intresse. Skulle denna dag tagas bort, skulle det innebära en betänklig rubbning i en för kyrkans mission mycket värdefull tradition. Icke heller bör någon indragning drabba Annandag Pingst, ehuru dess budskap är detsamma som Pingstdagens. Det synes nämligen av värde, att de tre stora kyrkliga högtiderna: jul, påsk och pingst få behålla sina annandagar. Ännu mindre bör Kristi himmelfärdsdag ifrågakomma till indragning. Alltså återstår Marie Bebådelsedag, vars bibehållande såsom helgdag icke är i lika grad påkallat som förutnämnda helgdagar. Därest vid åtgärd i motionens syfte en till vardag förlagd helgdag anses böra indragas vill domkapitlet föreslå, att utredning verkställes, huruvida denna indragning lämpligen må ske så, att Marie Bebådelsedag förlägges till den söndag i fastan som infaller den 25 mars eller närmast denna dag, dock att den icke firas på Femte söndagen i Fastan eller Palmsöndagen liksom icke heller efter påsk. De båda nämnda söndagarna ha ett så säreget och mäktigt budskap, att Marie Bebådelsedag icke bör förläggas till någon av dem. Med en anordning som den föreslagna kommer Marie Bebådelsedag alltså icke att firas varje år, men den kommer heller icke att helt försvinna, och det synes domkapitlet vara av betydelse att den vissa år får göra sig påmint.

I domkapitlets beslut hava deltagit undertecknad Biskop, ordförande och föredragande, domprosten Malmeström, rektor Ohlon, kontraktsprosten Helde, lektor Sjödahl och riksdagsmannen Staxäng.

Göteborg den 15 februari 1944.

Å domkapitlets vägnar:

C. E. D. BLOCK.

Wilh. Blomstrand.

Bilaga I.

STOCKHOLMS DOMKAPITEL

Till riksdagens första lagutskott.

Genom remiss från kungl. ecklesiastikdepartementet har Stockholms domkapitel anbefallts att senast den 1 mars 1944 till riksdagens första lagutskott inkomma med utlåtande över en vid 1944 års riksdag i andra kammaren av herrar Gust. Mosesson och Joh. Nilson väckt motion nr 31, däri hemställts

att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t föreslå utredning, huruvida en kyrklig högtidsdag kunde inrättas i vårt land under höstens lopp, eventuellt på bekostnad av antalet helgdagar under förra hälften av året.

I anledning härav får domkapitlet anföra följande.

Domkapitlet finner den i motionen framförda tanken på inrättande av en helgdag i omedelbart samband med en söndag under hösten väl värd att stödjas. I likhet med motionärerna vill domkapitlet förorda, att Allhelgonadagen göres till helgdag och förlägges omedelbart före första söndagen i november. Detta borde kunna ske utan att någon av kyrkoårets helgdagar behöver utgå. Skulle detta bli nödvändigt anser domkapitlet Marie Bebdålsedag vara den dag, som därvid kan komma ifråga. Marie Bebdålsedagen bör då utgå som självständig helgdag och i stället firas på en närliggande söndag, dock ej Palmsöndagen eller Påskdagen.

Inom domkapitlet har även övervägts den möjligheten, att den ifrågasatta nya vilodagen ej skulle få helgdagskaraktär med högmässogudstjänst, då den påföljande söndagen då lätt skulle kunna få en slags annandagskaraktär. I det fall lördagen skulle göras till fredag utan lagligt fastställd helgdagskaraktär skulle Allhelgonadagen liksom nu infalla på en söndag och den föregående lördagen såsom Allhelgonaaften kunna firas med vespergudstjänster — en anordning som säkert skulle omfattas med intresse av vårt kyrkofolk.

På grund av det anförda vill domkapitlet tillstyrka en utredning i det av motionärerna angivna syftet.

Stockholm den 16 februari 1944.

Å domkapitlets vägnar:
MANFRED BJÖRKQUIST.

Enar Sahlin.

Bilaga J.

SVENSKA ARBETSGIVAREFÖRENINGEN

Till riksdagens första lagutskott.

Genom remiss den 8 februari 1944 har tillfälle beretts Svenska Arbetsgivareföreningen att avgiva yttrande över en av herrar Mosesson och Nilson i Eskilstuna väckt motion nr 31 i andra kammaren angående utredning om inrättande av en kyrklig högtidsdag i vårt land under höstens lopp. Föreningen får med anledning härav anföra följande.

Motionärerna göra gällande, att »länge och djupt har förnummits en önskan i vårt land att under senare hälften av året få någon helgdag». Under den förra delen av kyrkoåret firas i vårt land tio kyrkliga och en borgerlig helgdag, vilka icke med nödvändighet infalla å söndag. Under senare delen av kyrkoåret förekommer ingen dylik helgdag. Såväl ur religiös som ur social synpunkt vore enligt motionärerna en jämnare fördelning önskvärd, och de föreslå därför inrättande av en kyrklig högtidsdag under hösten. Det vore däremot enligt motionärerna olämpligt att införa flera vilodagar utan att giva dessa karaktär av helgdag.

Motionärerna framhålla, att olika uppfattning givetvis kan råda om vilken historisk händelse eller annat minne, som borde högtidlighållas under hösten. De föreslå i detta hänseende de minnen, som anknyta sig till mikaelidagen den 31 oktober, till den 6 november, till advent eller slutligen till allhelgonadagen. I motionen påpekas, att denna sistnämnda dag såväl i utlandet som i vårt land under de senare årtiondena fått en högtidlig karaktär såsom en dag för hågkomst av de avlidna, och att den inom kyrkliga och frikyrkliga kretsar högtidlighålles i stor omfattning. Motionärerna uttala sig för att allhelgonadagen fastställas såsom kyrklig helgdag och förläggas till lördagen före den första söndagen i november.

För den händelse statsmakterna icke skulle finna välbetänkt att utöka antalet arbetsfria dagar med en, anse motionärerna lämpligt att någon helgdag under första hälften av kyrkoåret i stället bortfaller. Motionärerna ifrågasätta då att slopa någon av de annandagar, som ingå i jul-, påsk- och pingst-helgerna eller, om detta icke skulle vara lämpligt, någon av de s. k. lätthelgdagarna, trettondagen, Kristi Himmelfärdsdag eller Marie Bebådelsedag. Av dessa är enligt motionärernas mening Marie Bebådelsedag den dag, som det ur religiös synpunkt är minst betänkligt att slopa. Det minne, som anknyter sig till denna dag, skulle kunna högtidlighållas på någon närliggande söndag.

Föreningen måste bestämt motsätta sig införandet av ytterligare en helgdag. Det må i detta hänseende till en början erinras om att i kungl. prop. nr 127 till 1935 års riksdag med förslag till ändrad lydelse av 2 § i lagen den 30 maj 1930 om beräkning av lagstadgad tid, har lämnats en redogörelse för antalet helgdagar och andra legala fridagar i vissa främmande länder, varav framgår, att Danmark och Norge ha ett mindre antal helgdagar än Sverige, och att Finland har samma antal som Sverige. Med undantag för långfredgen och juldagen finnas i England inga andra helgdagar än sådana som sammanfalla med söndgar. De i Sverige förekommande annandagarna liksom första måndagen i augusti utgöra i England s. k. bankholidays, och motsvarigheter till de svenska lätthelgdagarna finnas ej. I stället ha häremot svarande söndagar den kyrkliga karaktär, som de svenska lätthelgdagarna ha.

Införande av ytterligare en helgdag skulle innebära en ny, icke obetydlig belastning av näringslivet och dessutom en produktionsinskränkning hos oss, som icke har någon motsvarighet i andra oss närliggande länder. Framför allt för exportindustriernas del ter sig en sådan utveckling betänklig. En dylik belastning för vårt näringsliv är ur rekreationssynpunkt så mycket mindre motiverad, som numera en lagstadgad minimisemester om 12 arbetsdagar utgår till alla anställda, som uppfylla vissa i semesterlagen angivna fordringar. Föreningen anser, att de anspråk, som med hänsyn till rekreatjonsbehovet för de anställda kunna ställas på näringslivet, äro mer än väl tillgodosedda genom den lagstadgade semestern och nu förekommande helgdagar.

Föreningen finner angeläget framhålla, att införande av en särskild extra helgdag skulle få betydande ekonomiska följder även i annat avseende. Inom sådan verksamhet, som i följd av sin beskaffenhet måste drivas kontinuerligt, vilket i stor utsträckning förekommer inom järnindustrin, pappersmassaindustrin, glas- och byggnadsämnesindustrierna, transportverksamheten m. fl. områden, kommer införandet av en extra helgdag icke att medföra en häremot svarande ledighet för däri sysselsatt personal. Inom sådana områden skulle åtgärden blott komma att medföra en löneökning, enär gällande avtal i allmänhet föreskriva väsentliga tillägg vid arbete på sön- eller helgdag. En sådan löneökning ter sig fullständigt omotiverad.

Alternativt föreslå emellertid motionärerna, såsom ovan nämnts, att en ny helgdag på hösten — förlagd i anslutning till en söndag — införes på be-

kostnad av antalet helgdagar under våren. Detta alternativ finner föreningen böra tagas under övertvägande. I detta sammanhang bör emellertid hela frågan om antalet helgdagar och deras förläggning upptagas till utredning.

Såsom föreningen i åtskilliga sammanhang framfört borde åtminstone i samband med semesterlagens införande vissa av de nuvarande helgdagarna ha slopats, och de i samband därmed förekommande kyrkliga åminnefesterna i stället ha förlagts till en närliggande söndag. Föreningen finner alltjämt, att en sådan kalenderreform vore ur näringslivets synpunkt motiverad, och är icke övertygad om att religiösa hänsyn göra ett sådant förslag orealiserbart. Det förtjänar i detta sammanhang påpekas, att det icke blott är det stora antalet helgdagar, som vållar näringslivet svårigheter, utan bekräftande vissa av dem även sättet för deras förläggning.

De tre lätthelgdagarnas fixering till vissa angivna data, som ju får till följd, att de inträffa på varierande veckodagar, medför ur näringslivets synpunkt betydande olägenheter. I de fall, då lätthelgdagarna icke infalla på lördag, söndag eller måndag, uppstå splittrade arbetsveckor, vilket medför betydande förluster för företagen. Det säger sig självt, att det i många fall icke lönar sig att hålla arbetet i gång under en lördag, om en lätthelgdag inträffar på fredagen. För företag, som nödgas verkställa uppeldning av ett stort antal ugnar m. m., medför arbetets uppehållande under några timmar så stora kostnader, att ett dylikt förfarande icke kan betecknas som rationell drift. Samma förhållande inträffar inom vissa industrier, om helgdagen infaller så, att man icke får mer än två arbetsdagar i följd. I den mån lätthelgdagarna eller någon av dem anses böra bibehållas, bör sådan helgdag av dessa skäl med ändring av vad som nu gäller, förläggas till viss bestämd lördag eller måndag. Att i samband med ett slopande av vissa helgdagar förlägga en helgdag till hösten anser föreningen icke uteslutet, om den nya helgdagen blott förlägges till en lördag eller en måndag.

I detta sammanhang kan föreningen icke underlåta att framhålla, att den nuvarande förläggningen av midsommardagen till ett bestämt datum vållar särskilt stora olägenheter. Vid de tillfällen, då midsommarhelgen infaller mitt i en vecka, blir midsommarveckan så splittrad ur arbetssynpunkt, att det för åtskilliga företag överhuvudtaget icke lönar sig att hålla driften i gång under veckan. Det är främst detta skäl som gör, att inom många industrier semester förlägges till midsommarveckan. Från arbetarsidan har vid flera tillfällen uttalats missnöje med en sådan förläggning av semestern, främst med hänsyn till att såväl kommunikationer som semesteranläggningar av olika slag bliva överbelastade under denna tid. Om midsommardagen förlades till sista måndagen i juni månad skulle icke längre några avgörande skäl finnas mot att semestern spriddes över hela sommaren. Att midsommaraftonen på detta sätt komme att förläggas till en söndag torde då icke komma att framstå såsom en nackdel.

Föreningen finner, såsom ovan nämnts, det angeläget, att hela frågan om antalet helgdagar och deras förläggning nu upptages till utredning, vari näringslivets representanter böra få tillfälle att deltaga. Vid en dylik utredning synes man böra sträva efter en sådan förläggning av vissa helgdagar, att onödiga driftsinskränkningar förhindras och en spridning av semesterperioderna möjliggöres. Det är självklart, att man vid en kalenderreform måste taga stor hänsyn till kyrkans synpunkter, men det synes icke uteslutet, att om denna fråga i kyrkliga kretsar upptages till en ingående och fördomsfri granskning, det därvid skall befinnas, att näringslivets önsknings i ovan angivna hänseenden i stor utsträckning kunna tillmötesgå utan att några religiösa värden av väsentlig betydelse lida intrång.

Under åberopande av vad ovan anförts får föreningen sålunda hemställa, att motionärernas yrkande bifalles på sådant sätt, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller om en allmän utredning om helgdagarnas antal och förläggning.

Stockholm den 9 mars 1944.

Svenska arbetsgivareföreningen
FRITJOF SÖDERBÄCK.

Bilaga K.

Till riksdagens första lagutskott.

Genom remiss den 8 februari 1944 har landsorganisationen i Sverige beretts tillfälle att avgiva yttrande över en av hrr Mosesson och Nilson i Eskilstuna inom andra kammaren väckt motion (nr 31) angående utredning om inrättande av en kyrklig högtidsdag i vårt land under höstens lopp.

Medan första halvåret räknar ej mindre än 11 särskilda helgdagar, fördelade över hela perioden, infaller under senare halvåret icke någon helgdag förrän under periodens sista vecka. Att detta förhållande även och ej minst ur arbetarnas synpunkt är olägligt behöver icke närmare utvecklas. Speciellt framträder olägenheten i betraktande av att semestrarna — även i Norrland — regelmässigt förläggas till midsommarhelgen och att för arbetarna alltså under de sex månaderna mellan semestern och julhelgen icke förekommer någon annan arbetsledig dag än söndagarna. Värdet för arbetarna att erhålla åtminstone en sådan dag under denna långa tid är påtagligt.

Landsorganisationen tillstyrker sålunda en utredning. Anses totala antalet helgdagar icke kunna utökas, biträder landsorganisationen förslaget att höst-helgdagen införes i utbyte mot Marie Bebådelsedag. Helgdagen synes lämpligen böra förläggas till oktober månad.

Utredningen bör enligt landsorganisationens mening icke bindas vid direktiv om att helgdagen skall ha kyrklig karaktär.

Stockholm den 13 mars 1944.

Landsorganisationen i Sverige
AUG. LINDBERG.

Arnold Sölvén.

Bilaga L.

Till första lagutskottet.

Sedan Frikyrkliga samarbetskommittén beretts tillfälle att yttra sig över motion nr 31 i andra kammaren av herrar Mosesson och Nilson i Eskilstuna angående utredning om inrättande av en kyrklig högtidsdag under höstens lopp, vilja vi anföra följande.

Det synes oss vara synnerligen önskvärt att på hösten få en sådan helgdag, som av motionärerna föreslagits, varför vi helt instämma i motionens syfte. Den föreslagna dagen förefaller oss vara lämplig. Även i övrigt finna vi synpunkterna i motionen vara värda allt beaktande.

Frikyrkliga samarbetskommittén.

H. ARVIDSON.

Ordf.

A. Eeg-Olofsson.

Sekr.
